

Tinja Jämsén & Lili-Marie Nurminen

“Ihan kun koko seksuaalisuutta ei olis ollut olemassakaan”

*Nuorten aikuisten kokemuksia saamastaan
seksuaalikasvatuksesta sijaishuollossa asumisen aikana*

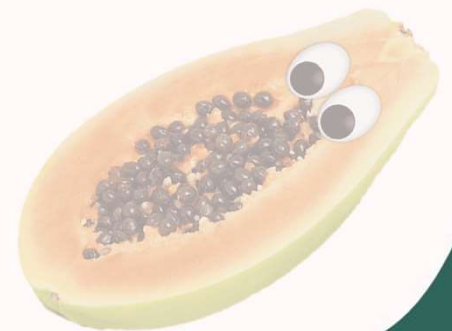
Tutkimuksen taustaa

- Pesäpuun avoin kirje jokaisen lapsen ja nuoren oikeudesta kokonaisvaltaiseen seksuaalikasvatukseen
- Pesäpuu on vuodesta 2018 alkaen toteuttanut vertaisarviointeja, joissa lapset ja nuoret saavat kertoa elämästään lastensuojelun sijaishuollossa --> vertaisarvioinneista selvisi, että sijaishuollon asiakkaat kokevat seksuaalikasvatuksen olevan sijaishuollossa puutteellista
- Vertaisarviointeja tukee myös muun muassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosittaiset valtakunnalliset kouluterveyskyselyt

Tutkimuksen toteutus

- Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna
- Tutkimukseen osallistui seitsemän jo täysi-ikäistynyttä entistä sijaishuollon asiakasta, jotka nykyään toimivat Pesäpuun kokemusasiantuntijoina
- Haastattelut toteutettiin Pesäpuun toimitiloissa sekä erilaisilla sähköisillä alustoilla

Tutkimuksen tuloksia

- Haastatteluista nousi esiin, että seksuaalikasvatus on ollut vähäistä tai olematonta sekä sijaisperheissä että lastensuojelulaitoksissa: seksuaalisuus ja siihen liittyvät asiat oli nähty jopa tabuina, joista ei sopinut puhua.

"Musta tuntuu et sitä ei oo ollu ollenkaa, et se on jotenki jätetty pois ja silleen hiljennetty pois elämästä, et on ehkä sellanen ajatus et se sit yllyttää tai on jotenkin huonoksi, et siin on iso aukko."

- Annettu seksuaalikasvatus oli keskittynyt pääasiassa vain raskauden ehkäisyn tarjoamiseen tai pakottamiseen. Seksuaalikasvatuksessa oli painotettu seksistä pidättäytymistä sen sijaan, että turvalliseen seksuaaliseen kanssakäymiseen olisi annettu neuvoja tai tukea.
- Etenkin sijaisperheissä oli näkynyt heteronormatiivinen suhtautuminen seksuaalisuuteen.

"Siel perhekodis niinku ainoa tapa toteuttaa itseään oli heteroseksuaalisuus."

Tutkimuksen tuloksia

- Haastateltaville ei oltu opetettu turvataitoja tai omia seksuaalioikeuksiaan, jonka vuoksi jotkut olivat joutuneet kokemaan seksuaalisuutta haavoittavaa toimintaa, kuten pakottamista seksuaaliseen tekoon tai seksuaalista häirintää.

"Mä oon tälläkin hetkellä vähän kujalla siitä, et mikä on semmosta oikeeta ja kivaa seksuaalikäyttäytymistä, mutta sitte taas kun oppii ite siinä ajan myötä tietää et mikä on semmosta omasta mielestä mukavaa."

- Sijaishuollossa asuessaan haastateltavilla ei juuri ole ollut ketään turvallista aikuista, kenen kanssa seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvistä asioista ja kysymyksistä olisi voinut puhua luottamuksellisesti kahden kesken.

"Emmätiedä sit sitä on ollu jossai laitoksissaki niinku kun kukaan ohjaaja ei oo välttämättä kokenu sitä omaks vastuukseen käydä läpi sitte."

Tutkimuksen tuloksia

- Haastateltavat kertoivat, että heitä ei oltu tuettu yksilöllisissä murrosiän muutoksissa, vaan sen sijaan he olivat saaneet kuulla negatiivista kommentointia muuttuneesta ulkonäöstään esimerkiksi sijaisvanhemmilta.

"Mähän en yhtään sen paremmin kun kukaan varmaan ei tiennyt, et miten luomiväriä laitetaan tai muuta tämmöstä, et se jos oli tekoriipsiä tai muuta tämmöstä niin sanottiin, että näyttää noita-akalta ja jos oli paljastavia vaatteita, niin oli heti huora."

- Haastateltavilla oli erilaisia kokemuksia siitä, kuinka heidän seurustelusuhteitaan oli tuettu. Yksityisyyden puute seurustelukumppanin kanssa nousi usean haastateltavan kokemuksista esiin.

"Kyl meillä se on ollu sellasta kyttäystä et on koputtamatta tultu sisään et ei siinä oo mitää yksityisyyttä ollu."

"Mua on kyllä tuettu siinä ihan täysin ja oon seurustellu nyt siis yli kaks ja puol vuotta ja mun vanhemmat siis on täysin hyväksynyt asian."

Tutkimuksen tuloksia

- Haastateltavat toivoivat, että seksuaalikasvatus aloitettaisiin sijaishuollossa riittävän ajoissa ja siinä huomioitaisiin lapsen ja nuoren kehitystaso.
- Seksuaalikasvatuksen toivottiin huomioivat erilaiset seksuaalisuuden suuntautumiset sekä ihmisen seksuaali- ja itsemääräämisoikeudet.

"Kun nykyäänkin on niin paljon vaikka muunsukupuolisia tai transsukupuolisia tai ihan laidasta laitaan kaikkee, niin sit et tuotais niitä asioita avoimemmin esille, koska sitä ei ikinä tiiä jos se nuori kokeekin eri lailla."

- Keskustelut seksuaalisuuden kysymyksistä aloittaisi sijaisvanhempi tai laitoksen ohjaaja kahden kesken nuoren kanssa.

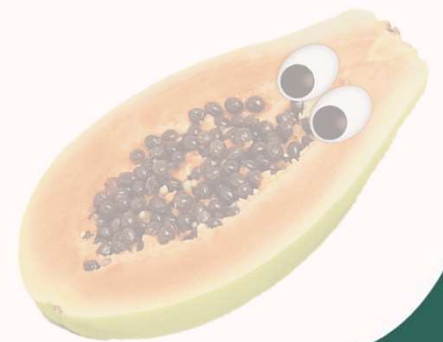
"No sijaishuollossa ehkä jos mä saisin päättää mitä muuta siinä ois, niin ehkä kun semmosia asioita tulee esille, niin ne käydään kahden kesken eikä ne oo julkisia asioita joka ikiselle lapselle siellä"

Johtopäätöksiä

- Seksuaalikasvatuksen puute ja kasvattajien negatiivinen suhtautuminen seksuaalisuuteen näkyy usein vielä aikuisiälläkin muun muassa haastateltavien minäkuvassa. Voidaan puhua itsesyrjinnästä, jossa ihminen suhtautuu itseensä ja omaan seksuaalisuuteensa kielteisesti muiden mielipiteiden ja asenteiden vuoksi.
- Vaikka haastateltavat ovat jo täysi-ikäistyneitä entisiä sijaishuollon asiakkaita, on seksuaalikasvatus edelleen puutteellista suomalaisen lastensuojelun sijaishuollon palveluissa: tutkimusta ei voida yleistää koskemaan lastensuojelun sijaishuollon nykytilaa, mutta se antaa suuntaa myös nykypäivän asenteisiin.
- Kasvattajan suhtautuminen omaan seksuaalisuuteensa on merkittävässä roolissa seksuaalikasvatusta antaessa, joka näkyy muun muassa kasvattajan asenteissa seksiin ja seksuaalisuuteen.

Jatkotutkimusehdotuksia

- Monipuolinen seksuaalikasvatusmateriaalipaketti sijaishuollon toimijoille, joka tarjoaisi esimerkiksi erilaisia työkaluja keskusteluun sekä toiminnallisten menetelmien keinoja kohdata seksuaalikasvatukselliset teemat lasten ja nuorten kanssa huomioiden heidän kehitystasonsa
- Sijaisvanhempien sekä lastensuojelulaitosten ohjaajien valmiudet toimia seksuaalikasvattajina sekä asenteet seksuaalisuuteen ja seksiin

Kiitos! Linkki ja QR-koodi opinnäytetyöhön:

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020120225551>

